УДК 614.253.52:616.89

РОЛЬ МЕДИЧНОЇ СЕСТРИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я

Ж. С. Шомоді, І. Я. Криницька

Берегівська обласна психіатрична лікарня
ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України»

У статті викладено сучасні дані щодо професійних та етичних якостей медичної сестри у сфері охорони психічного здоров'я на сучасному етапі та нових компетенцій в роботі середнього медичного персоналу.

ROLE OF NURSING STAFF IN THE PSYCHIATRY HEALTH SYSTEM

J. S. Shomodi, I. Ya. Krynytska

Berehovo Regional Psychiatric Hospital
I. Horbachevsky Ternopil State Medical University

The article presents current data on professional and ethical qualities of a nurse in the field of mental health and new competencies in the nursing staff work.

Вступ. Кожна професія висуває певні вимоги до людини, але, мабуть, тільки праця медика накладає настільки високі та специфічні обов'язки на фахівця, передбачає високу відповідальність за надану ним допомогу пацієнтам. Медичним працівникам люди довіряють найдорожче – здоров'я і життя, своє і своїх близьких, і тому очікують від них повної самовіддачі [1]. У давні часи лікар не займався цілительською діяльністю на самоті: у нього завжди були помічники, які в більш пізній період (десь у VIII ст.) сформувалися в когорту сестер милосердя. Основоположник наукової сестринської справи Флоренс Найтінгейль (1820–1910) у книзі «Як потрібно доглядати за хворими» писала про те, що головне мистецтво доглядальниці полягає в умінні відразу відгадувати бажання хворого, не чекаючи поки він їх висловить [2].

З урахуванням зростаючих вимог повинна змінюватися модель роботи медичної сестри. Стара модель, яка ставить медичну сестру в позицію простого виконавця, що не приймає рішення, застаріла. Сестринська допомога повинна надаватися відповідно до вимог сучасної моделі сестринської справи, з обов'язковим фіксуванням всіх дій і контролем якості [3].

© Ж. С. Шомоді, І. Я. Криницька, 2017

Медичні сестри як освічені, добре підготовлені фахівці, які несуть відповідальність за своїх пацієнтів, повинні змінити традиційне уявлення про власну професійну роль, захищаючи інтереси своїх пацієнтів у всіх сферах, що належать до їх професійної компетенції [7]. Особливо це стосується діяльності медичної сестри у сфері охорони психічного здоров'я.

Основна частина. Діяльність з охорони психічного здоров'я є міждисциплінарною, в ній поєднуються підходи психіатрії, психології, соціології та соціальної роботи. У сучасному суспільстві ще існують негативне ставлення до психічно хворих та своєрідний страх перед психіатрією. Одним із основних постулатів гуманістичної психології є ставлення до пацієнтів як до повноцінних особистостей, які заслуговують на повагу, і як просто до «інших». Станіслав Гроф в одній зі своїх робіт писав: «Нинішня психіатрія з її соціально образливими ярликами, жахливими лікарняними умовами і терапевтичними процедурами створила атмосферу, в якій неможливий щирий зворотний зв'язок». Лікар і пацієнт ніби знаходяться по різні боки барикад. І коли прагнеш переступити ці «барикади», що виражається, головним чином, у ставленні до пацієнта як до повноцінної, але просто іншої особистості,

це виявляється досить несподіваним навіть для самих пацієнтів» [4].

Посаду медичної сестри психіатричного профілю вважають менш престижною, порівняно з іншими галузями медицини. Робота медичної сестри в наших умовах обмежується роздаванням медикаментів, проведенням ін'єкцій, вимірюванням температури тіла, організацією консультацій і спостереженням за станом хворого та технікою безпеки. Тому до сьогодні медичну сестру розглядають як пасивного виконавця вказівок лікаря, як його помічника, а не як партнера в лікуванні хворих і наданні їм допомоги [5].

Однак без проходження подальшої підготовки або без керівництва зі сторони кваліфікованого спеціаліста роль медичної сестри, яка отримала загальну (традиційну) підготовку, в наданні медичної допомоги психічно хворим завжди буде обмеженою. Тут може виникнути потреба у виконанні таких функцій [7]: оцінити стан індивідуума і його найближчого оточення та скласти план медсестринського терапевтичного втручання; забезпечити догляд, включаючи видачу ліків і контроль за їх дією; навчати індивідуума та його родину відповідним навичкам (наприклад, тим, що необхідні у повсякденному житті); проводити просвітницьку роботу стосовно профілактичних заходів, спрямованих на підтримку психічного здоров'я; налагоджувати від імені індивідуума та його сім'ї взаємодію та зв'язок з іншими особами або службами, що надають допомогу; постійно консультуватися з іншими членами бригади як у відповідних установах, так і поза ними з питань забезпечення безперервності та координації надання допомоги, а також у питаннях загального ведення випадку в цілому; виступати як представник і захисник прав пацієнта та його родини, з метою впливу на рішення, що зачіпають інтереси вказаних осіб; оцінювати і при необхідності переглядати плани і схеми надання допомоги.

Відповідно до професійного стандарту «Сестринська справа в психіатрії» [6], до переліку компетенцій медичної сестри у сфері охорони психічного здоров'я належать: визначати пріоритетність і черговість виконання робіт при наданні психіатричної допомоги пацієнтам; ефективно розподіляти свій робочий час; взаємодіяти з лікарем-психіатром, співробітниками відділення, службами лікувально-профілактичних закладів та іншими організаціями з питань догляду в інтересах пацієнта; дотримуватися норм етики, моралі, права і мови при всіх видах професійних комунікацій; володіти прийомами терапевтичного спілкування з пацієнтами при наданні психіатричної допомоги; встановлювати і обговорювати з пацієнтом певні межі професійного спілкування (обмеження відповідальності, часу, агресивних вчинків і прихильності); підтримувати контакт психічно нездорового пацієнта з реальністю; розвивати у пацієнтів із психічними порушеннями розуміння своєї поведінки і сприяти поліпшенню самосвідомості; надавати пацієнтам із психічними розладами інформацію про правила внутрішнього розпорядку психіатричного стаціонару; роз'яснювати правила і умови відправлення релігійних обрядів, сприяти здійсненню права совісті віруючих і атеїстів; забезпечувати можливість листування, подачі скарг у будь-які інстанції через адміністрацію психіатричного відділення; отримувати медичну інформацію і проводити сестринське обстеження пацієнтів із психічними розладами; виявляти проблеми пацієнтів з психічними розладами, визначати вид і спосіб сестринських втручань; планувати і здійснювати заходи сестринського догляду відповідно до галузевих стандартів і протоколів сестринського догляду; виконувати лікувально-діагностичні процедури за призначенням лікаря-психіатра відповідно до галузевих стандартів; здійснювати нагляд або забезпечувати диференційований режим спостереження залежно від стану психіатричного пацієнта; проводити спостереження і давати оцінку стану, настрою і поведінці пацієнта з психічними розладами в динаміці; контролювати зміст посилок і передач із метою безпеки пацієнта й інших осіб; організовувати прогулянки, забезпечуючи безпеку пацієнтів з психічними розладами та інших осіб; проводити навчання сім'ї; заповнювати документацію встановленого зразка за результатами роботи; вводити дані в форми обліку та звітності за видом діяльності; проводити підсумкову оцінку догляду, взаємодіючи з лікарем-психіатром й іншими фахівцями психіатричної медико-соціальної служби; визначати власні професійні труднощі за видом діяльності та засоби їх подолання.

Важливим є створення стандартів професійної діяльності та розробка рекомендацій щодо встановлення диференційованого навантаження на сестринський персонал, який задіяний у сфері охорони психічного здоров'я та атестації робочих місць. Природно, що реалізація всіх цих планів і рекомендацій можлива тільки за умови розробки методики оплати роботи медичних сестер залежно від якості й обсягу сестринських втручань на основі нових технологій сестринської допомоги [1].

Висновки. Соціально-економічні та соціально-психологічні зміни в суспільстві, розвиток нових технологій в охороні психічного здоров'я, високі вимоги до якості діяльності медичної сестри привели до необхідності вдосконалення сестринської справи, включно підготовку висококваліфікованих кадрів та їх раціональне використання. Без докорінного перегляду всієї програми підготовки та перепідготовки фахівців сестринської справи, без впровадження нових технологій організації сестринської допомоги, матеріальної та правової підтримки медичних сестер подальше вдосконалення системи охорони психічного здоров'я просто не можливо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Байцим А. Ю. Роль середнього медичного персоналу в системі охорони здоров'я на сучасному етапі / А. Ю. Байцим, Д. Р. Тугаров, І. Я. Криницька // Медсестринство. – 2015. – № 4. – С. 11–14.

2. Баршай Т. И. Образ идеальной медицинской сестры у выпускников медучилища и медсестер [Электронный ресурс] / Т. И. Баршай. – Режим доступа : http://media.miu. by/files/store/items/uses/xvii/mim uses xvii 34QQ4.pdf.

3. Батман Ю. А. Медицинская сестра неонатальных отделений г. Донецка – какая она есть? / Ю. А. Батман, Г. Л. Линчевский, О. В. Швыдкий // Неонатологія, хірургія та перинатальна медицина. – 2011. – Т. 1, № 1. – С. 30–33.

4. Королева Е. Г. Деонтология в психиатрии : учебно-методическое пособие для студентов медико-психологического факультета, психологов, интернов, клинических ординаторов и врачей психиатрического профиля / Е. Г. Королева. – Гродно : УО «ГрГМУ», 2009. – 99 с.

5. Медсестринство в психіатрії / за ред. О. С. Чабана. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2001. – 264 с.

6. Профессиональный стандарт «Сестринское дело в психиатрии» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.medcectre.ru/files_nurse/mental_health_nursing.pdf

7. Радиш Я. Ф. Сучасний статус медичної сестри у сфері охорони психічного здоров'я: вступ до проблеми (за матеріалами літературних джерел) / Я. Ф. Радиш // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 10. – С. 143–144.

Отримано 21.09.17